

ESTRATÈGIA PEL DELTA DE L'EBRE, UN BÉ A PRESERVAR

 **GOVERN ALTERNATIU
DE CATALUNYA**

Transició Ecològica

Joaquim Paladella i Sílvia Paneque

20 de maig de 2022

INTRODUCCIÓ

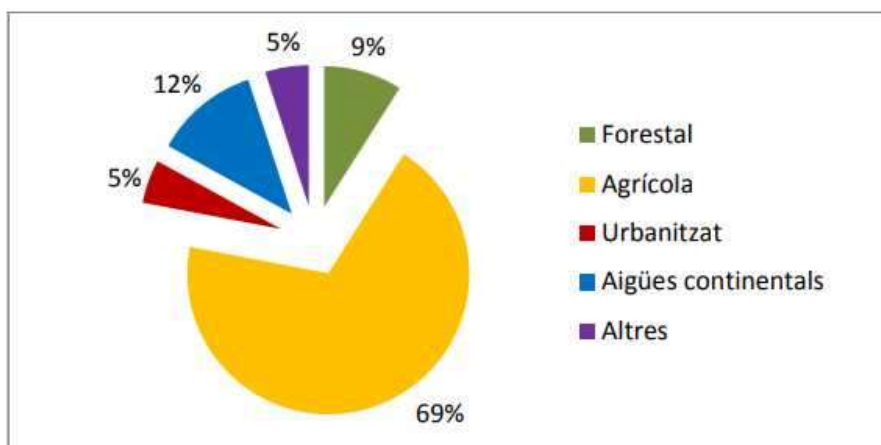
El Delta de l'Ebre, amb una superfície emergida al voltant de 325 km², és la zona humida més gran de Catalunya i una de les més importants de la Mediterrània occidental. La seva formació és conseqüència de les continuades aportacions de sediments durant els darrers mil·lennis holocens, amb el resultat de la superposició de cinc estructures deltaïques progradients. La seva morfologia ha anat canviant durant el segle XX, d'un delta dominat per les aportacions fluvials a un delta dominat per la dinàmica costanera.

La zona del Delta és eminentment agrícola. El principal ús del sòl és el conreu de l'arròs, que ocupa més del 65% de la seva superfície. L'activitat pesquera se centra al voltant de cinc ports pesquers (Sant Carles de la Ràpita, l'Ametlla de Mar, l'Ampolla, Deltebre i les Cases d'Alcanar) i sis confraries de pescadors, que constitueixen el 25% de la flota pesquera catalana. Pel que fa a l'activitat aquícola, representa una important font d'ingressos per a l'economia de la zona i hi ha instal·lades més del 75% de les empreses catalanes dedicades al sector.

En aquest sentit, els usos actuals del sòl, fonamentalment arrossars i del medi marí i costaner com l'aquicultura, la pesca i activitats nàutiques relacionades amb el turisme, tenen una especial importància des del punt de vista socioeconòmic, constituint un pilar fonamental en l'economia, la identitat cultural i la fixació de la població de l'entorn del Delta de l'Ebre.

Els hàbitats naturals representen el 20% de la superfície i inclouen sistemes marins, terrestres, aigües continentals i sistemes limnètics, molts dels quals es troben protegits per diverses figures nacionals i internacionals. El conjunt del Delta de l'Ebre inclou una gran diversitat de valors ecològics amb zones dunars i de llacunes. Els boscos de ribera són l'única comunitat forestal deltaica, mentre que les extensions d'arrossars són ambients naturals i humits de gran biodiversitat.

Principals usos i cobertes del sòl al Delta de l'Ebre (2006)

Font: Catàleg del paisatge Terres de l'Ebre

La confluència del medi marí i del continental el fan un espai únic i singular, el que fa possible afavorir una elevada diversitat d'espècies de peixos, unes cinquanta. Han estat també citades més de 400 espècies d'ocells i aplega algunes de les colònies de cria d'aus marines més importants de la Mediterrània. En referència a la flora, més de 764 espècies diferents han estat catalogades.

El conjunt d'aquests valors mediambientals s'evidencia a partir de la diversitat de figures de protecció que conflueixen al Delta. Per tal de garantir la conservació de les seves especials característiques biològiques i paisatgístiques, va ser declarat Parc Natural el 1983, i ampliat l'any 1986. Més tard, el 1992, l'Espai Natural Protegit del Delta de l'Ebre va ser incorporat al Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) i en els Espais Naturals de Protecció Especial sota les figures de Parc Natural, Reserva Natural Parcial i Reserva Natural de Fauna Salvatge. Tot el Delta està catalogat com a Àrea d'interès faunístic i florístic.

A més, a nivell internacional, el Delta de l'Ebre s'inclou en la llista de zones humides d'importància internacional per la convenció RAMSAR, integra espais inclosos en la xarxa Natura 2000 com a zones especials de conservació (ZEC) i zones d'especial protecció per a les aus (ZEPA), integra zones d'especial interès per a la conservació de la vegetació halòfila i zones d'importància europea per a la conservació de la vegetació aquàtica, forma part de la Reserva de la Biosfera Terres de l'Ebre (declarada per la UNESCO el 28 de maig de 2013) i integra fins a 20 hàbitats d'interès comunitari segons l'Annex I de la Directiva 92/43/CEE, d'hàbitats.

Mapa dels espais protegits del Delta de l'Ebre

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya, 2008

ELS EFECTES DEL CANVI CLIMÀTIC I ELS TEMPORALS

La zona del Delta de l'Ebre és una de les àrees més vulnerables del nostre país als efectes de l'escalfament global. Segons diversos estudis com, per exemple, el realitzat el 2008 per l'Oficina Catalana del Canvi Climàtic¹ i per la mateixa Agència Catalana de l'Aigua (en particular, es pot destacar la recent exposició virtual “El Delta de l'Ebre i el canvi climàtic”² organitzada per aquestes institucions amb la col·laboració de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya), el canvi climàtic provocarà la previsible elevació del nivell del mar, un increment dels temporals, i una temperatura més gran i acidificació.

La situació de progressiu deteriorament de tota la costa mediterrània, que sofreix una erosió natural accentuada pel canvi climàtic, és lògicament més greu al Delta de l'Ebre, ja que a aquest fet s'hi suma la disminució en l'aportació de sediments conseqüència de la construcció dels embassaments en tota la conca hidrogràfica de l'Ebre, així com la subsidència - enfonsament- d'uns valors mitjans de 3 mm/any.

Recentment, el Delta també s'ha vist molt afectat per la successió de temporals marítims de caràcter extraordinari, com la borrasca 'Glòria' (2020) i 'Filomena' (2021), evidenciant la fragilitat extrema en què es troba el Delta i la necessitat d'actuar de manera urgent en un paratge natural on els condicionants mediambientals, però també econòmics, hi són presents i de vegades contraposats, encara que la vida a i del Delta de l'Ebre sempre ha estat lligat a la natura i a l'activitat humana.

És cert que el Delta, en tant que ecosistema dinàmic, s'està recuperant progressivament dels efectes dels temporals. Aquest és el cas de la barra del Trabucador. Tanmateix, a la costa nord, en el sector de la Platja de la Marquesa, des del Fangar a Riumar, la situació és crítica donada la debilitat de la franja costanera, i es requereix una actuació de forma urgent.

Els temporals han indicat clarament on estan els llocs més afectats i també on la debilitat és menor. El tram menys afectat ha estat el que gaudia d'una amplada de platja suficient per dissipar l'energia del temporal, és a dir, el que va des de la platja del Serrallo fins a l'extrem sud de la platja dels Eucaliptus, on s'inicia la barra del Trabucador, a la costa sud.

L'erosió més forta es pateix a l'indret que comprèn l'Illa de Buda i el que queda de l'Illa de Sant Antoni, fet que es pot atribuir a la manca d'aportacions de sediments per part del riu Ebre. Aquest fet no permet a hores d'ara el creixement de l'entorn de la desembocadura, llocs on es perden espais naturals (llacunes, aiguamolls).

---

¹ https://canviclimatic.gencat.cat/ca/oficina/publicacions/estudi_delta_de_lebre/index.html

² <https://climadeltaebre.cat/>

LES COMPETÈNCIES DEL GOVERN DE LA GENERALITAT

El Delta de l'Ebre és una zona d'equilibri físic molt delicat, d'alt valor ambiental i en el que conflueixen tant competències d'àmbit local, com autonòmic, estatal i també a nivell de la Unió Europea. La gestió del Delta de l'Ebre és, sense dubte, complexa i necessita un sòlid equilibri basat en els diferents plans d'actuació, tant derivats de la gestió del litoral, com de la gestió dels seus espais naturals i dels usos del Delta, especialment de la pesca i el regadiu, i de la gestió hidrològica del riu Ebre i afluents, més afectats encara amb el canvi climàtic.

Les competències del Govern d'Espanya venen determinades pels dominis de titularitat estatal, com són l'hidràulic i el marítim terrestre.

Les competències del Govern de la Generalitat venen emmarcades en tot el que fa referència a l'àmbit mediambiental. En aquest sentit, el Parc Natural del Delta de l'Ebre té una importància privilegiada en totes les actuacions que es puguin realitzar dins del Parc, també les de protecció de l'estabilitat del litoral o per millorar els sistemes naturals, ja que han d'estar subjectes a l'informe favorable del Consell Directiu del Parc Natural d'acord amb l'article 4.1. del Decret 332/1986³.

Cal indicar també que són d'obligat compliment totes les normatives que provenen de la Unió Europea, molt important en normatives mediambientals i d'hàbitats.

EL PARC NATURAL DEL DELTA DE L'EBRE

El 4 d'agost de 1983 es va publicar el Decret de creació del Parc Natural del Delta de l'Ebre que, en primera instància, només protegia els espais naturals del marge esquerre del riu. Dos anys més tard, el Decret 332/1986 feia extensiva la protecció a les zones naturals del marge dret del Delta i el definia sobre la declaració del Parc Natural del Delta de l'Ebre i de les Reserves Parcial de la Punta de la Banya i de l'illa de Sapinya.

El Decret preveu al seu article 6 que la gestió del Parc correspon al Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, i que els seus òrgans de gestió, la Junta Rectora i el Consell Directiu, són col·laboradors dels Parc i adscrits al Departament.

El Decret també indica clarament en el seu article 5 que el Parc Natural es regirà per un Programa de Gestió, programa que avui encara no té i que representa un problema molt greu en tant que resulta un instrument determinant a l'hora de planificar i pressupostar les activitats del funcionament del Parc.

---

³ <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1986/10/23/332>

Segons la Llei 12/1985, d'espais naturals, els espais naturals protegits a Catalunya disposen de dos tipus d'instruments normatius d'ordenació i planificació dels usos i de la gestió. Els plans especials de protecció del medi natural i del paisatge tenen com a objectiu definir les principals línies d'actuació per a la conservació del patrimoni natural i per al desenvolupament sostenible de l'espai, i inclouen les normes generals d'ordenació i de regulació dels usos (urbanístics, aprofitaments dels recursos naturals, etc.). Per tant, es tracta d'un instrument de planificació transversal, l'aprovació del qual requereix els informes previs de la Junta Rectora de l'espai, del Consell de Protecció de la Natura i dels departaments i els ajuntaments afectats. Finalment, és aprovat pel Govern a proposta del Departament competent. El segon instrument, l'anomenat Pla rector d'ús i gestió, programa les actuacions de gestió a mitjà termini dins l'espai natural protegit, d'acord amb el Pla especial de protecció.

El Parc Natural del Delta de l'Ebre tampoc disposa d'un Pla especial per a la Protecció del medi natural i del paisatge.

Resulta sorprenent que, en tots aquests anys, el Parc Natural del Delta de l'Ebre encara no disposi de cap instrument normatiu de gestió (Pla especial o Programa de Gestió). El Parc Natural del Delta de l'Ebre té una importància cabdal a l'hora de gestionar un entorn singular i únic, i la manca d'aquests documents, que normativament són exigibles i són absolutament determinants a l'hora de portar a terme qualsevol de les accions que requereixen l'informe favorable del Consell Directiu del Parc Natural, fan que en gran mesura aquests informes tinguin una base excessivament discrecional i, finalment, tinguin una afectació directa sobre els projectes o accions a realitzar.

PLA PER A LA PROTECCIÓ DEL DELTA DE L'EBRE DEL GOVERN D'ESPANYA

El novembre de 2020 el Govern d'Espanya va presentar el Pla per a la Protecció del Litoral del Delta de l'Ebre, a partir del treball fet amb la col·laboració de la Direcció General de la Costa i el Mar, la Direcció General de l'Aigua, i en el que s'ha tingut en consideració els principis establerts a l'Estratègia d'adaptació de la costa als efectes del canvi climàtic⁴. El febrer de 2021 es va iniciar el període de consulta pública⁵ per un termini de dos mesos.

El Pla per a la Protecció del Litoral del Delta de l'Ebre, que inclou tant actuacions en l'àmbit fluvial com actuacions a la costa, pretén fomentar i facilitar el seu ús públic, així com mantenir els valors ambientals del Delta, tenint en compte els reptes que presenta el canvi climàtic, en particular la pujada del nivell del mar. Les línies previstes són:

- Recuperació del Domini Públic Marítim Terrestre: es tracta d'incorporar al DPMT els terrenys amb característiques naturals pròpies d'aquest, en tant que obligació legal.
- Creació d'una franja de protecció que permeti el lliure moviment de la costa: inclusió de la franja de protecció en el DPMT.
- Es precisarà una elevació de la berma, que tingui en compte les previsions d'elevació del nivell del mar: es necessitarà una pujada efectiva de la berma que compensi la pujada del nivell del mar i l'enfonsament del Delta.
- Execució de quatre possibles transvasaments d'arenes:
  - Punta del Fangar a platges de la Marquesa i Bassa de l'Arenal.
  - Punta del Fangar i/o Graxal - Riumar a Cap Tortosa - Illa de Sant Antoni.
  - Platja d'Eucaliptus a Illa de Buda i Cap Tortosa.
  - Punta de la Banya a nord de la platja del Trabucador.
- Estudi de la necessitat de disposar d'elements de control i retenció d'arenes abans de l'entrada dels sediments a les badies.
- Gestió de sediments dels embasaments existents a la Conca hidrogràfica de l'Ebre.

Durant aquest temps s'ha analitzat les aportacions i propostes presentades per administracions i organitzacions, entre elles les presentades per la Taula de Consens del Delta⁶

---

⁴ https://www.miteco.gob.es/es/costas/temas/proteccion-costa/estrategiaadaptacionccaprobada_tcm30-420088.pdf

⁵ <https://www.miteco.gob.es/es/costas/participacion-publica/00-plan-delta-ebro.aspx>

⁶ Entitat creada el 2018 i formada pels 7 Ajuntaments de la plana deltaica (Deltebre, Sant Jaume d'Enveja, Sant Carles de la Ràpita, Amposta, Camarles, l'Ampolla i l'Aldea), i les dues Comunitats de regants (Comunitat de Regants Sindicat Agrícola de l'Ebre i la Comunitat General de Regants del Canal de la Dreta de l'Ebre).

i la mateixa Generalitat de Catalunya. En concret, en aquests moments, a petició de la Taula de Consens i del Govern, està en tràmit una avaluació ambiental estratègica del Pla.

ACCIONS A CURT TERMINI

El Pla per a la Protecció del Delta de l'Ebre, d'elaboració complexa, preveu diverses intervencions amb una sèrie d'horitzons temporals, ajustats també a com evolucioni l'erosió. És per això que la seva execució no és immediata. Ara bé, davant la situació de fragilitat i vulnerabilitat del Delta, es necessiten actuacions de caràcter immediat per tal de guanyar temps i de poder afrontar amb més garanties les intervencions més estructurals.

Fins i tot la proposta⁷ de la Taula de Consens parla d'actuacions a curt termini, que han de permetre frenar per un temps determinat l'erosió de certs punts del litoral i evitar la consegüent regressió del Delta, fins que no siguin una realitat els projectes acordats previstos al Pla per a la Protecció del Litoral del Delta de l'Ebre.

Entre aquestes actuacions a curt termini, necessàries i demandades, el Govern d'Espanya va fer arribar el maig de 2021 al Govern de la Generalitat una proposta per tal de reubicar 385.000 m³ d'arenas per a protegir el front litoral del Delta de l'Ebre. Els treballs, que havien d'haver començat entre els mesos de setembre i octubre de l'any passat, s'han vist endarrerits per l'informe desfavorable del Parc Natural del Delta de l'Ebre i la petició d'una avaluació ambiental simplificada.

Finalment, aquest tràmit ja ha estat resolt i ara queda pendent l'execució del projecte, previst al voltant del mes de setembre d'enguany per un valor de 4 milions d'euros que assumirà el Govern d'Espanya. Cal dir que aquest retard ha comportat un risc greu, ja que la situació actual de parts molt importants del Delta fan pensar que una nova tempesta podria haver causat danys considerables, agreujant encara més el problema.

D'altra banda, l'efecte de les tempestes 'Filomena' i 'Glòria', així com altres inclemències, ha comportat que s'hagi hagut d'intervenir amb accions necessàries de recuperació per restituir zones del Delta de l'Ebre greument afectades. Aquestes actuacions, de caràcter urgent, s'han dut a terme durant els darrers tres anys, amb un cost de prop de 4 milions d'euros finançat també íntegrament pel Govern d'Espanya.

---

⁷ <http://www.salvantlodelta.com/el-pla-delta/>

PROPOSTES EN L'ÀMBIT D'ACTUACIÓ DEL GOVERN DE LA GENERALITAT

És evident que el Delta de l'Ebre és un espai únic i d'un gran valor ecològic i ambiental, i que no ens podem permetre la seva progressiva degradació i la seva pèrdua.

Malgrat les competències de les diferents administracions, cal destacar que fins al dia d'avui l'única administració que HI ha invertit ha estat el Govern d'Espanya. És rellevant assenyalar que, des de l'any 2020, el pressupost de la Generalitat ha tingut una previsió d'inversió per al Delta de l'Ebre, partida que any rere any no s'ha executat. Per contra, el Govern d'Espanya, d'acord amb les seves competències, ha invertit d'urgència, ha previst actuacions a curt termini i està ultimant un Pla que ha de donar resposta a mitjà i llarg termini a la protecció d'aquest important espai natural.

Més enllà de completar la tramitació d'avaluació ambiental estratègica del Pla per la Protecció del Litoral del Delta de l'Ebre i de resoldre de forma consensuada i tècnica les múltiples aportacions i al·legacions presentades, incloses les de la Taula del Consens i la Generalitat, cal que el Govern adopti mesures de manera urgent.

El passat 18 de maig, la consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural va presentar a la Comissió d'Estudi sobre la Protecció del Delta de l'Ebre del Parlament de Catalunya les principals línies de l'Estratègia Delta, amb actuacions a curt, mitjà i llarg termini. Cal destacar que la proposta del Govern és un reconeixement implícit a la necessitat de col·laboració entre les dues administracions, l'estatal i l'autonòmica, d'acord amb les seves competències, per tal de donar resposta a un problema greu com és la recessió del Delta. Certament, el treball conjunt és imprescindible per poder avançar. En aquest sentit, si bé donem la benvinguda a aquest anunci, del que encara desconeixem els detalls, també cal esmentar que, fins ara, el Govern ha ofert paraules buides i incompliments, i que el Delta no pot esperar més.

Per tot això, el Govern Alternatiu ha treballat en una proposta d'Estratègia pel Delta de l'Ebre que inclou les següents mesures:

1. APROVAR ELS INSTRUMENTS DE PLANIFICACIÓ DEL PARC NATURAL

Resulta urgent, alhora que clamorós, que el Parc Natural del Delta de l'Ebre doni compliment a la legislació vigent a Catalunya i redacti les figures de planificació jurídiques previstes tant a la Llei 12/1985, d'espais naturals, com al Decret 332/1986, declaració del Parc Natural. Cal, per tant, impulsar de manera decidida la redacció i aprovació del Programa de Gestió, per part del Parc Natural, i del Pla especial per la Protecció del Medi Natural i del Paisatge del Parc Natural del Delta de l'Ebre.

2. ELABORAR UN PLA MARC D'ACTUACIONS PER LES BADIES DEL DELTA DE L'EBRE

Fa més de quatre anys que la Generalitat va crear la Taula de Cogestió de l'Aqüicultura al Delta de l'Ebre ⁸ amb l'objectiu de prioritzar la reactivació de la circulació d'aigua dolça a les Badies dels Alfacs i del Fangar del Delta de l'Ebre, entre altres possibles accions per adaptar les necessitats del sector productiu aqüícola del Delta de l'Ebre als nous reptes que estan incidint en la seva activitat productiva (canvi climàtic, qualitat de les aigües, transport de sediments). A finals del 2020, el Govern va anunciar la creació del Pla integral de gestió de l'aigua dolça del Delta de l'Ebre i fa poques setmanes el Departament va anunciar que projectava reobrir la bocana de la badia del Fangar.

Malgrat aquestes iniciatives ben intencionades, la realitat és que s'ha avançat molt poc en resoldre els problemes de les badies. Per això cal un Pla marc que estableixi uns objectius a assolir mitjançant un full de ruta ben definit, amb accions concretes que facin compatible la millora ambiental i productiva de basses i badies per incrementar les capacitats de pesca, aqüicultura i caça, i la preservació de la biodiversitat i els ecosistemes deltaics. En aquest sentit, el Pla marc d'actuacions a les Badies del Delta de l'Ebre hauria d'abordar, entre d'altres, els punts següents:

- Reconvertir els filtres verds en autèntics decantadors de matèria orgànica.
- Dignificar les instal·lacions portuàries marisqueres de l'Illa de Mar i Petita Venècia.
- Dragar la bocana de la península del Fangar per millorar la circulació de l'aigua de l'interior de la badia.
- Delimitar les zones de lliure navegació de l'interior de les badies d'aquelles que han d'estar restringides pels seus valors ambientals.

3. INVERTIR EN ACTUACIONS DE MILLORA DEL DELTA DE L'EBRE

El Govern de la Generalitat hauria d'invertir, com a mínim els 16,8 milions d'euros previstos als pressupostos de la Generalitat dels anys 2020, 2021 i 2022 que no han estat executats, en actuacions com:

- Inversions en la millora i modernització de les infraestructures de reg del Delta de l'Ebre: les estacions de bombeig de les comunitats de regants són elements de seguretat del conjunt del sistema agroambiental i urbà actual del Delta que cal modernitzar, igual que els sistemes de desguàs, per fer-los més sostenible i adaptables.

---

⁸ La Taula de Cogestió està formada per representants de la Federació de Productors de Mol·luscs del Delta de l'Ebre (FEPROMODEL) i de les confraries de pescadors del Delta, per científics del Centre Internacional d'Investigació dels Recursos Costaners (CIIRC) i de l'Institut de Recerca i Tecnologia Aplicada (IRTA) i per membres de la Direcció General de Pesca i Afers Marítims i dels Serveis Territorials del Departament a les Terres de l'Ebre.

- Inversions en la millora i elevació de les guardes perimetrals de les llacunes del Delta de l'Ebre: les llacunes integrades dins del Parc Natural estan envoltades d'arrossars i protegides per guardes perimetrals. Per fer front a les inclemències del temps, està previst executar el reforçament de les guardes litorals de les badies, però també cal preveure actuacions de millora, reforç i elevació de les guardes perimetrals de les llacunes.
- Inversions en la millora d'antics camins de transhumància (lligallos): La xarxa d'antics camins de transhumància, molt utilitzada per accedir a les explotacions agrícoles, està molt deteriorada i presenta trams intransitables.